

Міністерство освіти і науки України
Київський університет імені Бориса Грінченка

Ministry of Education and Science of Ukraine
Borys Grinchenko Kyiv University

Тарас МИРОНЮК | Taras MYRONYUK

**Українсько-американські музичні зв'язки.
Творчий портрет диригента
Роджера Макмерріна**

Ukrainian-American musical relations.
A creative portrait of conductor
Roger McMurrin

Видавництво «Білий Тигр»
Київ

White Tiger Company
Kyiv

2021

УДК 780.614.13.070.1

М 64

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Протокол № 9 від 28 жовтня 2021 року)

Рецензенти:

Степовик Дмитро – доктор мистецтвознавства, доктор філософії, професор, академік НАН Вищої освіти України, член-кореспондент Національної Академії Наук України

Сюта Богдан – доктор мистецтвознавства, професор, проректор МЗВО «Київська академія мистецтв»

Дика Ніна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри камерного ансамблю та квартету і кафедри загального і спеціалізованого фортепіано Львівської національної музичної академії імені М.В.Лисенка

Миронюк Т.

М 64 Українсько-американські музичні зв'язки. Творчий портрет диригента Роджера Макмерріна / Тарас Миронюк. – Київ : Видавництво «Білий Тигр», 2021. – 352 с., іл.
ISBN 978-617-7616-10-7

У книзі висвітлюється одне з найдивовижніших явищ в українській музичній культурі після проголошення Незалежності України: створення диригентом зі США Роджером Макмерріном 1993 року цілком нового в наших умовах оркестрово-хорового ансамблю – Київського симфонічного оркестру й хору (КСОХ), який досить швидко отримав національне визнання, а відтак і світову славу, з огляду на гастрювання у низці зарубіжних країн, зокрема у США і Канаді. Українські меломани полюбили КСОХ завдяки гармонійному поєднанню української духовної музики з європейською, американською, світовою, багато творів з якої ніколи раніше у нас не виконувалося. Західний слухач тріумфально зустрічав виступи оркестрантів, хористів та солістів КСОХ із тих же міркувань: глибокої духовної спорідненості українського мелосу з європейським, світовим. І все це завдяки надзвичайному таланту маестро Роджера Макмерріна – типового американця, який полюбив Україну, наш талановитий народ і постійно мешкав в Україні понад чверть століття.

Праця написана в жанрі монографії викладачем Київського університету імені Бориса Грінченка, музикознавцем, доктором філософії, магістром богослов'я.

Книга стане цінним дарунком для музикознавців, культурологів, усіх, хто цікавиться українським мистецтвом.

УДК 780.614.13.070.1

М 64

Під час написання монографії був використаний «Український правопис», який схвалено Кабінетом Міністрів України, Постанова № 437 від 22 травня 2019 р.

ISBN 978-617-7616-10-7

© Миронюк Т., текст, фотоілюстрації, 2021

© Ктиторчук О., фотоілюстрації, 2021

© Путров О., фотоілюстрації, 2021

ПЕРЕДМОВА

Відкривати щось невідоме – типова американська спонука

З сторінок цієї книги читач зі здивуванням відкриє для себе, а можливо і для інших, дивовижну рису окремих людей. Ось він чи вона домоглися у своїй країні не абияких, а визначних успіхів. Пережили чималі труднощі, витримали життєві нелегкі іспити, щоб зреалізувати своє покликання. І тепер – успіх, перемога! Живи, працюй і в Бога здоров'я проси. І саме в цей момент заспокоєння досягнутим – раптом невідома сила кличе тебе на край світу, якого ти не знаєш; не відаєш, що тебе там чекає, для чого ти там потрібен. Але ти почув по радіо чи угледів «картинку» на телебаченні, що є така країна, а в ній є велика проблема. І ти чи уві сні, чи наяву, відчуваєш сильну спонуку: отам ти потрібен! Кидай своє сите життя і їдь!

Обережна, схильна до раціональних розмислів людина прикине на терезах своєї долі: чи варто ризикувати? А ще, коли тобі за 50, ти маєш добру дружину, родину, родичів, усталений побут. Звичайно, не треба жодних перемін, ніяких мандрів. Потрібен спокій і насолода життям. Але коли ти американець і в тобі нуртує ініціатива змінювати світ і себе на краще, – ти послухаєш не це «сите» раціо, а своє раптове бажання; залишиш усі свої досягнення в рідній країні й поїдеш туди, куди тебе покликала інтуїція, за якою, напевно, стоїть сила Святого Духа.

З моїх численних розмов із Роджером Макмерріном в Україні й США (оскільки працював його асистентом і помічником диригента з часу заснування КСОХ 1993 року) зрозумів, що його спонукою на 54-му році життя переїхати назавжди в Україну була саме «американська жилка»: виявляти ініціативу, ризикувати; а також християнська віра й глибоке духовне сумління допомогти щойно посталій незалежній Україні, відкрити для її людей велич і красу світової музичної класики. Він полюбив українську діаспору США і ще до приїзду в Київ знав там, у США, українську працьовитість, чесність, порядність, відданість американських громадян українського походження вірі в Бога, їхню ретельну воцерковленість – без різниці, чи вони православні, чи греко-католики, чи протестанти.

Роджер у моїх численних розмовах із ним жодного разу не казав, що хтось з українців США радив йому їхати в Україну, створювати там великий чи малий музичний колектив (а він створив таки великий – майже 150 артистів). Це було типове, суто американське, поривання: приїхати в невідоме, але вже заочно полюблене місто; приїхати з невеликою сумою коштів, бо у США він був далеко не мільйонер, але мав чудову репутацію і авторитет у релігійних громадах. Роджер приїхав із дружиною; жив спочатку в готелі, потім в орендованій квартирі на вулиці Павла Тичини, згодом біля будинку Національної опери України; а опісля збудував собі окремих дім у селі Гореничі поблизу Києва. Сини вже були дорослі, мали свої сім'ї у США, але за 25 років життя Роджера і Діани Макмеррінів у Києві дуже часто навідувалися до батька і матері.

Отже, маестро Макмеррін у найтяжчі роки, які переживав український народ після відновлення державної незалежності, оселився в Києві. Щоб підтримати наших музикантів-інструменталістів і співаків, він почав організовувати під егідою благодійної організації «Музична Місія Київ» оркестр і хор. Із роками до Роджера і його дружини (письменниці, журналістки, музичного критика) приходили все нові й нові талановиті люди, переважно вихованці столичних ВНЗ, зокрема з Національної

музичної академії імені Петра Чайковського, Національного університету імені Михайла Драгоманова та Національного університету культури та мистецтв, а також провідні артисти Національної опери України та відомих академічних хорів і капел. Нині це один із найбільших в українській столиці музично-співочих колективів, що нараховує 50 співаків, майже 60 артистів-оркестрантів. Адміністрація Київського симфонічного оркестру і хору має свій офіс у Києві по вулиці Богдана Хмельницького (біля будинку Національної опери України), винаймає зал для репетицій і постійно дає концерти в найпрестижніших залах Києва.

Що приваблює творчих українців у цьому колективі? Що сприяє великому успіху КСОХ в Україні і за її межами за всі роки діяльності? Насамперед, визначні фахові й людські риси художнього керівника і головного диригента – доктора Роджера Макмерріна. Про це суголосно говорять усі, хто його знає, хто бодай зустрівся з ним один чи два рази. Він – диригент із Великих. Він – віруючий у Бога християнин-протестант, який своє християнство не стільки декламує, скільки живе ним у кожному своєму вчинку, у ставленні до кожного зі 150 творчих особистостей, із якими постійно працює. Маестро Роджер в Україні (і в усіх країнах, де буває на гастролях) має чудові, справді, братерські, взаємини з православними, католицькими, протестантами, з усіма церквами.

Інша причина успіху колективу – висока виконавська майстерність і ретельно продуманий репертуар: світова й українська національна класика з виразним християнським змістом. Бах, Моцарт, Бетховен, Гендель, Верді, Берліоз, Рахманінов, Прокоф'єв, Мендельсон – чудові християнські твори цих класиків є в постійному репертуарі КСОХ; і український слухач уперше почув деякі з них у себе на Батьківщині у виконанні українських артистів. Ближча до нас за часом культура (сучасні твори Волтона, Раттера, Пуленка, Форе, Бернстайна, Гершвіна, Копланда та інших) також до приїзду маестро Роджера в Україну була маловідомою нашим шанувальникам. Тепер твори цих

композиторів є в репертуарі КСОХ. До української музики серце Макмерріна особливо прихильне.

І ось – Америка! Концерти у столиці країни – Вашингтоні – і в містах та містечках штатів: у Пенсильванії, Меріленді, Вірджинії, Північній Кароліні, Південній Кароліні, Джорджії, Флориді, Алабамі, Міссісіпі, Арканзасі, Техасі, Оклахомі, Теннессі, Огайо. Артисти добиралися на трьох комфортабельних автобусах до такої американської «глибинки», де про Україну мало хто чув серед корінних американців. І ось зазвучали «Отче наш» українською мовою, «Молитва за Україну» Миколи Лисенка, арія і хор «Владико неба і землі» з опери Семена Гулака-Артемовського «Запорожець за Дунаєм», арія Наталки з опери «Наталка Полтавка», а також низка творів фольклорного характеру: з українського різдвяно-великоднього циклу, «Благослови, душе моя, Господа» з Божественної Літургії на музику Кирила Стеценка.

Слухачі надзвичайно прихильно відгукувалися про виконання українських творів хором, оркестром, солістами. Часто слухачі вставали з місць і влаштовували овації під час виконання цих творів. Відчувалося, що вони з такою ж любов'ю сприймали наші мелодії, як і близькі й улюблені для них твори «Бог благословляє Америку» Ірвінга Берліна, «Літня днина» Джорджа Вільямса, «Америка – прекрасна» Овіда Янга.

Цікаво, що майже всі концерти у США, Канаді, Європі проходили у великих залах (на тисячу і більше місць) при храмах: пресвітеріанських, англіканських, лютеранських, баптистських, а також зрідка при римо-католицьких. Але відвідувачі – не лише протестанти. Було чимало православних і греко-католиків, зосібна й українців. Зацікавлення Україною – велике. Майже перед кожним новим твором маестро Роджер детально розповідав слухачам про Україну, про свою працю в Києві, про українську музичну культуру, нашу історію, про відновлення Незалежності 1991 року. Не було жодного концерту, на якому б маестро Роджер добрим словом не згадав Україну, українську наукову і творчу інтелігенцію. Ці слова

головного диригента КСОХ американці неодмінно зустрічали оплесками.

На один із заключних концертів у місті Толедо (штат Огайо) прибула з Детройта невелика українська церковна делегація з вітальним листом англійською мовою до слухачів Толедо і до творчого колективу.

Концерт КСОХ у Національній пресвітеріанській церкві (Вашингтон) транслиювався через супутниковий зв'язок на П'ятому каналі українського телебачення через посередництво студії «Вікно в Америку», що діє при Українському відділі радіостанції «Голос Америки» у Вашингтоні.

КСОХ під орудою Роджера Макмерріна уже багато разів побував на гастролях у США, колектив також виїздив до деяких країн Західної Європи, Центральної Азії. За загальним враженням наших музикантів, які постійно працюють із Роджером, подорожі колективу до США є надзвичайно успішними. Воістину, Бог благословляє цей симфонічний оркестр і хор за те, що він гідно й велично славить Його і нашу Україну!

Книга написана на різноманітному джерельному матеріалі. Насамперед, це мої розмови й інтерв'ю з Роджером, його дружиною Діаною, синами Марком і Матвієм; втім, скористався і багатрічними особистими спостереженнями за творчістю Роджера як диригента, менеджера, як мистецького керівника великого колективу артистів (а це ой, як нелегко!), як людини лагідної і доброї на рівні побуту; за його манерою знайомства з численними визначними особистостями Києва і України, способами розмовляти, йти до всіх із відкритою душею, бути щедрим, уважним, постійно усміхатися щирою посмішкою, «гасити» конфлікти й непорозуміння. Такого не вчитаєш у жодній книжці; це треба бачити, і бачити часто!

Користувався я численними статтями про Роджера і про створений ним КСОХ, опублікованими в українській і американській пресі; запитував не раз колег із КСОХ про їхнє

враження щодо нашого художнього керівника і диригента. Це також цінне для мене джерело. Одна з колишніх хористок КСОХ Людмила Третьак-Басмановська написала навіть невеличку книжку своїх захоплюючих вражень «У кожної нації свій Бог, а в Бога – усі нації» (Київ, 2016). Вдячний пані Людмилі, бо її оцінки і враження назагал співпадають із моїми, хоч тепер вони подаються у більш розширеному вигляді, на рівні монографії.

З 2008 до 2011 року колективом керував син Роджера Макмерріна Матвій Макмеррін, а з 2012 до 2018 – колектив був під орудою диригента, професора Веса Дженсена, який приїхав в Україну з далекого Ванкувера (Канада), з узбережжя Тихого океану. Це гідна заміна. Дженсен – працююча, талановита людина, хоча й іншої вдачі, ніж Роджер. З січня 2019 року колектив очолює Вікторія Кончаковська. Але найважливіше – творчий колектив живе; він уже вписав яскраву сторінку в історію сучасної української музичної виконавської культури. І в цьому – великий незабутній внесок фундатора КСОХ Роджера Макмерріна.

Джерела для написання цієї монографічної праці різні. Варто ще раз наголосити, що основним із них є мої інтерв'ю з маестро, – адже я працював у КСОХ із перших років після його створення Роджером і його американськими друзями-спонсорами «Музичної Місії Київ». Ці розмови проводив і в Києві, і під час тривалих гастролей КСОХ в Європі, США, Середній Азії, у яких я брав участь як помічник-диригента, а також як співак хору. Зокрема, читач довідається з першої частини книги «В Америці» багато подробиць про родину Макмерріна, його дитячі та юнацькі роки, його друзів, любов до мандрів по своїй країні, загальну та музичну освіту, прийняття ним у розум і серце християнської віри, тверду постанову присвятити своє життя служінню Богу засобами музики і як пастора однієї з протестантських громад й церков.

Усе це я довідався безпосередньо від Роджера і завдяки йому володію англійською мовою; а Роджер, багато років мешкаючи в Україні, також розумів українську. Маестро – на диво – відкрита

людина. Він щиро розповідав, як посватався до своєї майбутньої дружини Діани, як народжувалися у них сини Марко та Матвій (хотіли чотирьох хлопців, щоб кожного назвати ім'ям одного з євангелістів; але Бог, казав мені Роджер, благословив тільки двох назвати іменами євангелістів, – Матвія і Марка).

У Роджера – надзвичайне почуття гумору. Навіть деякі поважні та серйозні речі зі свого життя він оповідав зі щирим усміхом, що стосувався передусім його самого. І ще одне мене вразило в розмовах із ним. Було цілком очевидно, що в його музичній кар'єрі не завжди все було гаразд. Були перепони, заздрощі, обмеження у артистичній та викладацькій праці – усе те, що, на жаль, буває у творчих колективах і також серед пасторів. Але Роджер жодного разу, розповідаючи про причини частотої зміни роботи в різних містах, не сказав ані одного слова осуду про тих, хто напевне ставив йому підніжки. Навпаки, він у розмовах зі мною ретельно підкреслював те добро, що йому робили інші люди, вживаючи найкращі слова похвали та залишаючи «в тіні» негатив й негаразди у взаємовідносинах із колегами. Під час гастролей різними штатами він знайомив мене та інших КСОХівців із деякими з тих осіб, з якими колись разом торували шлях у світ мистецтва.

Ще одним джерелом тексту книги є мої враження від Америки, в якій побував багато разів, а також враження від концертів КСОХ за кордоном і вдома, в Києві. Я спостерігав за Роджером у різних ситуаціях його творчого життя, за його взаєминами з нашими артистами, які мають різну вдачу, різні амбіції, вимоги, але всі талановиті. Не скажу, що його творча праця з нами була цілком безпроблемною. Проблеми були, але він розв'язував їх як християнин; та й наші артисти, дивлячись на його безконфліктну вдачу, намагалися з розумінням ставити ті чи інші вимоги, щоб був мир і злагода.

Інше важливе джерело книги – це здійснений мною аналіз відгуків і рецензій на виступи КСОХ в Україні й за кордоном; мої інтерв'ю з журналістами, які висловлювали свої враження від хору,

оркестру й мистецького хисту головного диригента. Певна річ, я як вихованець вищого музичного навчального закладу, тодішньої Київської консерваторії, нині Національної музичної академії імені Петра Чайковського, – подаю музикознавчі дані про авторів і твори, що їх виконував КСОХ. Музикознавча складова моєї книги, однак, тут не є домінантною, оскільки мета праці – висвітлити постать конкретної особи, а не її освітній, науковий, творчий, пасторський успіх. Найбільш промовистим є факт, коли до нас приїжджають люди такого високого особистісного професійного рівня, як Роджер Макмеррін, – доволі рідкісний, а надто, коли ці люди після комфортного буття у себе на батьківщині, вирішують жити у нас дуже довго, а то й усе життя. Унікальність, а може і феноменальність такої події спонукали мене написати цю працю.

*Ларрі Холл
«It is well»*